

4-SINF ONA TILI DARSLARIDA LOYIHA FAOLIYATI ASOSIDA O‘QUVCHILARNING ZAMONAVIY KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING METODIK ASOSLARI

Akbarova Nozimaxon,

Namangan davlat pedagogika institute magistranti

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.23256075>

Annotatsiya. Mazkur maqolada 4-sinf ona tili darslarida loyiha faoliyatini tashkil etish orqali o‘quvchilarning zamonaviy kompetensiyalarini rivojlantirishning metodik asoslari yoritilgan. Loyiha faoliyatining boshlang‘ich ta‘limdagi didaktik imkoniyatlari, uning ona tili fanining mazmuni bilan integratsiyalashuvi hamda o‘quvchilarning kommunikativ, axborot bilan ishlash, hamkorlikda faoliyat yuritish, muammoni hal qilish va ijodiy fikrlash kompetensiyalarini shakllantirishdagi o‘rni tahlil qilingan. Shuningdek, 4-sinf ona tili mavzulariga mos loyiha ishlarini tashkil etishning bosqichlari, metodlari, shakllari va baholash mezonlari taklif etilgan. Loyiha faoliyatining “muammoni aniqlash – maqsadni belgilash – axborot izlash – tahlil qilish – mahsulot yaratish – taqdim etish – refleksiya” ketma-ketligi asosida tashkil etilishi o‘quvchilarning bilimlarni amaliy vaziyatlarda qo‘llash imkoniyatlarini kengaytirishi asoslangan.

Kalit so‘zlar: loyiha faoliyati, loyiha metodi, boshlang‘ich ta‘lim, ona tili, 4-sinf, zamonaviy kompetensiyalar, kommunikativ kompetensiya, axborot kompetensiyasi, ijodiy fikrlash, hamkorlik, refleksiya.

Аннотация. В статье освещаются методические основы развития современных компетенций учащихся посредством организации проектной деятельности на уроках родного языка в 4-м классе. Раскрываются дидактические возможности проектной деятельности в начальном образовании, особенности её интеграции с содержанием обучения родному языку, а также роль проектов в развитии коммуникативной, информационной, творческой, коллаборативной и проблемно-ориентированной компетентностей учащихся. Предлагаются этапы организации проектной работы, соответствующие возрастным особенностям младших школьников, а также методы, формы и критерии оценивания результатов. Обосновано, что организация проектной деятельности по последовательности «определение проблемы – постановка цели – поиск информации – анализ – создание продукта – презентация – рефлексия» способствует осознанному применению учащимися полученных знаний в практических ситуациях и повышает их самостоятельность в учебной деятельности.

Ключевые слова: проектная деятельность, метод проектов, начальное образование, родной язык, 4-й класс, современные компетенции, коммуникация, информационная компетентность, творческое мышление, сотрудничество, рефлексия.

Abstract. This article discusses the methodological foundations of developing students' modern competencies through project-based activities in Grade 4 native language lessons. The study examines the didactic potential of project-based learning in primary education, its integration with the content of native language instruction, and its role in developing students'

communication, information literacy, collaboration, creative thinking, and problem-solving competencies. The article proposes methodological stages, forms, activities, and assessment criteria for organizing project work in accordance with the age characteristics of primary school learners. A project sequence consisting of problem identification, goal setting, information search, analysis, product creation, presentation, and reflection is suggested. It is argued that such organization of project activities creates opportunities for students to apply language knowledge in practical contexts, work collaboratively, search and evaluate information, express ideas creatively, and reflect on their learning outcomes.

Keywords: project-based learning, primary education, native language, Grade 4, modern competencies, communication, information literacy, collaboration, creative thinking, problem-solving, reflection.

Kirish. O‘zbekistonda ta‘lim sifatini oshirish, yosh avlodni zamonaviy bilim va ko‘nikmalar bilan qurollantirish hamda ularning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida belgilanmoqda. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyev ta‘kidlaganidek: *“Yoshlarni zamonaviy bilim va tajribalar, milliy va umumbashariy qadriyatlar asosida mustaqil va mantiqiy fikrlaydigan, ezgu fazilatlar egasi bo‘lgan insonlar etib voyaga yetkazamiz”* [1]. Mazkur vazifa boshlang‘ich ta‘lim jarayonida o‘quvchilarning faolligi, mustaqilligi va ijodiy fikrlashini ta‘minlovchi zamonaviy pedagogik metodlardan foydalanishni taqozo etadi. Shu nuqtayi nazardan, 4-sinf ona tili darslarida loyiha faoliyatini tashkil etish o‘quvchilarning bilimlarni amaliy vaziyatlarda qo‘llashi, axborot izlash va qayta ishlashi, hamkorlikda ishlashi hamda o‘z fikrini asoslab bera olishiga xizmat qiluvchi samarali metodik vosita sifatida namoyon bo‘ladi.

Ona tili ta‘limining mazmuni o‘quvchilarning nazariy bilimlarni egallashi bilangina cheklanmay, ularni amaliy faoliyatda qo‘llay olish, mustaqil va ijodiy fikrlash hamda nutqiy ko‘nikmalarni rivojlantirishni ham nazarda tutadi. K. Qosimova, S. Matchonov, X. G‘ulomova va boshqalar ona tili o‘qitish metodikasining muhim vazifalaridan biri sifatida o‘quvchilarning olgan bilimlarini *“amaliyotda tatbiq eta olishlariga”*, shuningdek, ularning *“mantiqiy tafakkurini, ijodiy o‘ylashini, nutqini o‘stirishga”* xizmat qiladigan metod va vositalarni ishlab chiqishni ko‘rsatadilar [2; 298].

Loyiha asosida o‘qitish zamonaviy ta‘limda o‘quvchini tayyor bilimlarni o‘zlashtiruvchi subyekt sifatida emas, balki muammoni aniqlash, axborot izlash, uni tahlil qilish, amaliy vazifani bajarish va muayyan mahsulot yaratish jarayonining faol ishtirokchisi sifatida shakllantirishga yo‘naltirilgan pedagogik yondashuvlardan biri hisoblanadi. M. Ferrero, M.A. Vadillo va S.P. Leon tomonidan amalga oshirilgan tizimli tadqiqotda loyiha asosida o‘qitishning maktabgacha va boshlang‘ich ta‘lim o‘quvchilarining akademik natijalariga ta‘siri o‘rganilgan. Tadqiqotchilar boshlang‘ich ta‘limga oid 11 ta empirik tadqiqotni va jami 722 nafar o‘quvchi ma‘lumotlarini tahlil qilgan. Tadqiqot natijalari loyiha asosida o‘qitishning samaradorligini baholashda metodik shart-sharoitlar, loyiha faoliyatining asosiy komponentlariga rioya etilishi va o‘qituvchi hamda o‘quvchilarning faoliyatni to‘g‘ri tashkil etishi muhimligini ko‘rsatadi [3].

Mazkur xulosa 4-sinf ona tili ta‘limi uchun ham metodik jihatdan ahamiyatlidir. Chunki ona tili darslarida loyiha topshirig‘ining mavjudligi o‘z-o‘zidan kutilgan ta‘limiy natijani kafolatlamaydi. Loyiha aniq o‘quv maqsadiga, o‘quvchilarning yosh va bilish imkoniyatlariga,

ona tili fanining mazmuniga hamda amaliy kommunikativ vazifalarga moslashtirilishi lozim. Masalan, o‘quvchilarga “Mahallamizdagi kasblar”, “Oilamizdagi qadriyatlar”, “Tabiatni asraylik” kabi mavzularda loyiha topshirig‘i berilganda, ular ma‘lumot to‘plash, savollar tuzish, suhbat o‘tkazish, matn yaratish, tahrirlash va taqdim etish orqali bir vaqtning o‘zida bir necha nutqiy faoliyatni amalga oshirishi mumkin [4].

R. Yusri, A.M. Yusof va A. Sharina tomonidan 2016–2023-yillarda loyiha asosida o‘qitish bo‘yicha Scopus indekslangan jurnallarda chop etilgan 34 ta maqola asosida amalga oshirilgan tizimli adabiyotlar tahlili loyiha faoliyatining zamonaviy kompetensiyalarni rivojlantirish imkoniyatlarini yanada aniqroq ko‘rsatadi. Mualliflar loyiha asosida o‘qitish bilan bog‘liq tadqiqotlarda ijodkorlik, hamkorlik, tanqidiy fikrlash, kommunikatsiya, innovatsion fikrlash, muammolarni hal qilish, motivatsiya va o‘ziga ishonch kabi ko‘nikmalar rivojlantirilishini qayd etganlar [5].

Mazkur ilmiy xulosalar 4-sinf ona tili darslarida loyiha faoliyatidan foydalanishning metodik imkoniyatlarini belgilash uchun muhim nazariy asos bo‘lib xizmat qiladi. Xususan, loyiha jarayonida o‘quvchining *axborot izlash va saralash, savol berish, fikr almashish, matn yaratish, o‘z nuqtayi nazarini asoslash, jamoada ishlash va tayyor mahsulotni taqdim etish* faoliyatlari zamonaviy ompetensiyalarning tarkibiy ko‘rsatkichlari sifatida namoyon bo‘ladi. Shu sababli ona tili darslaridagi loyiha topshiriqlarini faqat grammatik yoki leksik bilimlarni mustahkamlash vositasi sifatida emas, balki kommunikativ, axborot bilan ishlash, ijodiy va hamkorlik kompetensiyalarini rivojlantiruvchi metodik vosita sifatida loyihalashtirish maqsadga muvofiq.

mavjud tadqiqotlar tahlili loyiha asosida o‘qitishning boshlang‘ich ta‘limda qo‘llanilishi uchta o‘zaro bog‘liq jihatni qamrab olishini ko‘rsatadi: *o‘quv mazmunini amaliy faoliyat bilan bog‘lash; o‘quvchini mustaqil va hamkorlikdagi izlanishga jalb etish; zamonaviy kompetensiyalarni kompleks rivojlantirish*. Biroq mazkur yondashuvni aynan 4-sinf ona tili darslari mazmuni asosida o‘quvchilarning kommunikativ faoliyati va til kompetensiyalarini zamonaviy kompetensiyalar bilan integratsiyalashgan holda tashkil etish masalasi alohida metodik yondashuvni talab qiladi.

Asosiy qism

Loyiha faoliyatining asosiy xususiyati o‘quvchini tayyor bilimni qabul qiluvchi subyekt emas, balki bilimni izlash, qayta ishlash va amaliy faoliyatda qo‘llash jarayonining faol ishtirokchisiga aylantirishdan iborat. Bunda o‘quv faoliyati muayyan muammo yoki savol atrofida tashkil etiladi va yakunda muayyan natija – loyiha mahsuloti yaratiladi.

4-sinf o‘quvchilarining yosh va psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda loyiha topshiriqlari murakkab ilmiy-tadqiqot faoliyatiga emas, balki o‘quvchilarning kundalik tajribasi, qiziqishlari va amaliy ehtiyojlari bilan bog‘liq, tushunarli hamda ijodiy faoliyatga yo‘naltirilishi lozim. Shu nuqtayi nazardan, ona tili darslarida “*Sinfimizning so‘zlar xazinasi*” va “*Maqollar – xalq hikmati*” kabi loyihalarni tashkil etish metodik jihatdan samarali imkoniyat yaratadi. “*Sinfimizning so‘zlar xazinasi*” loyihasida o‘quvchilar turli manbalardan yangi, kam qo‘llanadigan yoki ma‘nosi qiziqarli bo‘lgan so‘zlarni izlab topish, ularning ma‘nosini aniqlash, gap tarkibida qo‘llash va umumlashtirish asosida sinf lug‘atini shakllantirish faoliyatini amalga oshiradilar. “*Maqollar – xalq hikmati*” loyihasida esa o‘quvchilar maqollarni to‘plash, ularning mazmunini izohlash, mavzular bo‘yicha tasniflash hamda muayyan hayotiy vaziyatlar bilan

bog‘lash orqali til birliklarining mazmuniy va kommunikativ imkoniyatlarini anglaydilar. Mazkur loyihalar o‘quvchilarning ona tili bo‘yicha bilimlarini amaliy faoliyat bilan uyg‘unlashtirish bilan bir qatorda, axborot izlash va qayta ishlash, mustaqil fikrlash, muloqotga kirishish, hamkorlikda ishlash hamda o‘z faoliyati natijasini taqdim etish kabi zamonaviy kompetensiyalarni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Loyiha topshirig‘i o‘quv dasturidagi mavzu bilan bevosita bog‘langan holda quyidagi tarkibiy qismlarni qamrab olishi maqsadga muvofiq:

	O‘quvchi yechishi yoki o‘rganishi lozim bo‘lgan savol
	Loyiha yakunida erishilishi kutiladigan natija
	Maqsadga olib boruvchi amaliy harakatlar
	Darslik, badiiy adabiyot, lug‘at, suhbat, raqamli resurslar
	Izlash, tanlash, tahlil qilish, yozish, tasniflash, ijodiy ishlash
	Lug‘at, buklet, poster, taqdimot, hikoya, albom, elektron material va boshqalar
	Tayyorlangan mahsulotni sinf oldida himoya qilish
	O‘quvchining o‘z faoliyati va natijasini tahlil qilishi

Bunday tuzilma loyiha ishini oddiy ijodiy topshiriqdan farqlaydi. Chunki loyiha faoliyatida faqat yakuniy mahsulot emas, balki unga olib keluvchi izlanish, hamkorlik, tahlil va refleksiya jarayoni ham muhim hisoblanadi.

Zamonaviy kompetensiyalarni o‘quvchining muayyan bilimlarni egallashi bilangina chegaralab bo‘lmaydi. U bilimni vaziyatga mos qo‘llashi, axborotni izlab topishi va baholashi, o‘z fikrini ifodalashi, boshqalar bilan hamkorlik qilishi hamda yangi mahsulot yaratishi bilan tavsiflanadi.

4-sinf ona tili darslarida loyiha faoliyati orqali quyidagi kompetensiyalarni rivojlantirish imkoniyati mavjud:

4-sinf ona tili darslarida loyiha ishlarini tashkil etish bosqichlari

Loyiha faoliyatini metodik jihatdan izchil tashkil etish uchun uni quyidagi bosqichlarda amalga oshirish maqsadga muvofiq:

		Loyiha faoliyatida o‘quvchi faoliyati	Rivojlantiriladigan ko‘nikma va malakalar	Ona tili darsidagi metodik namoyon bo‘lishi
		Savol beradi, suhbatda ishtirok etadi, fikr almashadi, yozma matn yaratadi, loyiha natijasini og‘zaki taqdim	Fikrni izchil, aniq va tushunarli ifodalash; suhbatdoshni tinglash; dalillash; nutqiy muloqotga kirishish	Loyiha himoyasi, suhbat, intervyu, matn tuzish va taqdimot jarayonida

		Loyiha uchun zarur ma‘lumotlarni turli	Axborotni izlash, saralash, taqqoslash, ishonchligini baholash, manbaga murojaat qilish va undan maqsadli foydalanish	Lug‘at, kitob, darslik, ensiklopediya, elektron manbalar va boshqa axborot resurslari bilan ishlashda
		Guruh a‘zolari o‘rtasida	Jamoadi ishlash, o‘zaro muloqot, mas‘uliyatni taqsimlash, boshqalarning fikrini hurmat qilish	Guruhli loyiha, rolli topshiriqlar, birgalikda matn yoki loyiha mahsulotini yaratishda
		Muammoni aniqlaydi, zarur ma‘lumotlarni	Muammoni tahlil qilish, savol qo‘yish,	Muammoli vaziyat, amaliy topshiriq va loyiha mahsulotini yaratish jarayonida
		Matnni qayta ishlaydi, yangi g‘oya taklif qiladi,	Yangicha fikrlash, g‘oya yaratish, tuzish, o‘ziga xos	Lug‘at, plakat, buklet, taqdimot, hikoya, maqollar to‘plami va boshqa loyiha mahsulotlarini yaratishda
		Loyiha yakunida o‘z faoliyatini tahlil	O‘z faoliyatini baholash, xatolarni aniqlash, o‘z-o‘zini	“Men nimani o‘rgandim?”, “Nimada qiynaldim?”, “Guruh ishiga qanday hissa qo‘shdim?” kabi refleksiv savollar asosida

Jadvaldan ko‘rinadiki, loyiha faoliyati 4-sinf ona tili darslarida alohida kompetensiyalarni bir-biridan ajratgan holda emas, balki o‘zaro integratsiyalashgan holda

rivojlantirish imkonini beradi. Masalan, o‘quvchi “Sinfimizning so‘zlar xazinasini” loyihasini bajarish jarayonida axborot izlaydi va saralaydi (axborot bilan ishlash), guruh a‘zolari bilan vazifalarni taqsimlaydi (hamkorlik), to‘plangan so‘zlardan foydalanib matn yaratadi (kommunikativ), lug‘atni o‘ziga xos shaklda rasmiylashtiradi (ijodiy), yuzaga kelgan muammolarga yechim izlaydi (muammoni hal qilish) hamda loyiha yakunida o‘z faoliyatini tahlil qiladi (refleksiv kompetensiya). Mazkur bosqichlar qat‘iy va o‘zgarmas ketma-ketlik sifatida emas, balki loyiha mazmuni, davomiyligi va o‘quvchilarning tayyorgarlik darajasiga qarab moslashtiriladigan metodik tizim sifatida qaralishi lozim.

Masalan, “Maqollar – xalq hikmati” mavzusidagi loyiha 4-sinf ona tili darsida o‘quvchilarning bir nechta kompetensiyalarini bir vaqtning o‘zida rivojlantirishga xizmat qilishi mumkin.

Loyiha maqsadi: maqollarning mazmunini tushunish, ularni mavzu jihatidan guruhlash va nutqda to‘g‘ri qo‘llash.

Loyiha vazifalari:

- turli manbalardan maqollar to‘plash;
- maqollarning mazmunini izohlash;
- ularni mavzular bo‘yicha tasniflash;
- maqollar ishtirokida gaplar tuzish;
- loyiha mahsulotini tayyorlash;
- natijani sinfda taqdim etish.

Loyiha mahsuloti: “Maqollar xazinasini” nomli sinf albomi yoki elektron taqdimot.

Guruhlar faoliyati:

- 1-guruh – mehnat haqidagi maqollarni to‘playdi;
- 2-guruh – bilim va ilm haqidagi maqollarni izlaydi;
- 3-guruh – do‘stlik va hamjihatlikka oid maqollarni tanlaydi;
- 4-guruh – maqollarni kundalik hayotiy vaziyatlarda qo‘llashga misollar tayyorlaydi.

Mazkur loyiha davomida o‘quvchilar faqat maqollarni yodlab qolmaydi. Ularni izlash, tanlash, ma‘nosini tushunish, guruhlash, nutqda qo‘llash va taqdim etish orqali ona tili bo‘yicha bilimlarini faoliyatga aylantiradi.

Loyiha faoliyatida faqat yakuniy mahsulotni baholash o‘quvchining real faoliyatini to‘liq aks ettirmaydi. Shu sababli baholash jarayon va natijani birgalikda qamrab olishi kerak.

4-sinf o‘quvchilari uchun quyidagi mezonlardan foydalanish mumkin:

		O‘rta daraja	Boshlang‘ich daraja
	Ma‘lumotlar to‘g‘ri va mavzuga mos		
	Guruh ishida faol ishtirok etadi		
	O‘ziga xos mahsulot yaratadi		
	Fikrini aniq va izchil bayon qiladi		

	O‘z faoliyatini mustaqil tahlil qiladi		
--	--	--	--

Bunday baholash o‘quvchini faqat “to‘g‘ri” yoki “noto‘g‘ri” natija bilan chegaralab qo‘ymasdan, uning loyiha jarayonidagi faoliyatini ham hisobga olish imkonini beradi.

Shuningdek, *o‘z-o‘zini baholash va o‘zaro baholash* elementlaridan foydalanish maqsadga muvofiq. Masalan, loyiha yakunida o‘quvchilarga “Men loyiha ishida faol qatnashdim”, “Men guruhdoshlarimning fikrini tingladim”, “Men yangi ma‘lumot topdim”, “Men o‘z fikrimni taqdim eta oldim” kabi mezonlar asosida o‘z faoliyatini baholash topshirig‘i berilishi mumkin.

4-sinf ona tili darslarida loyiha faoliyatining samaradorligini ta‘minlash uchun bir qator metodik shartlarga rioya qilish talab etiladi.

Birinchidan, loyiha mavzusi o‘quv dasturidagi ona tili mazmuni bilan uzviy bog‘langan bo‘lishi kerak. Loyiha dars mazmunidan ajralib qolsa, u qo‘shimcha faoliyatga aylanib, fan maqsadiga to‘liq xizmat qilmasligi mumkin.

Ikkinchidan, loyiha topshiriqlari o‘quvchilarning yosh va individual xususiyatlariga mos bo‘lishi zarur. 4-sinf o‘quvchisiga haddan tashqari murakkab axborot izlash yoki uzoq muddatli mustaqil tadqiqot topshirig‘ini berish o‘rniga, aniq va bosqichma-bosqich bajariladigan vazifalarni belgilash samaraliroqdir.

Uchinchidan, o‘qituvchi loyiha jarayonida tayyor yechimni beruvchi emas, balki o‘quv faoliyatini yo‘naltiruvchi va maslahat beruvchi subyekt sifatida faoliyat yuritishi lozim.

To‘rtinchidan, loyiha mahsuloti o‘quvchi uchun mazmunli va namoyish etishga arzigulik bo‘lishi kerak. Mahsulotning murakkabligi emas, uning o‘quv maqsadiga muvofiqligi asosiy mezon sifatida olinadi.

Beshinchidan, loyiha faoliyatida raqamli vositalardan foydalanilganda ularning didaktik maqsadga muvofiqligiga e‘tibor qaratish lozim. Masalan, elektron taqdimot, raqamli plakat yoki onlayn lug‘atdan foydalanish o‘quv faoliyatini mazmunan boyitishi kerak, aks holda texnologiya loyiha maqsadining o‘rnini egallab qolishi mumkin.

Xulosa. 4-sinf ona tili darslarida loyiha faoliyatini tashkil etish o‘quvchilarning tilga oid bilimlarini amaliy faoliyat bilan bog‘lash, mustaqil izlanish va ijodiy faoliyatini qo‘llab-quvvatlash hamda zamonaviy kompetensiyalarini rivojlantirish uchun metodik imkoniyat yaratadi. Loyiha metodining samaradorligi uning shunchaki ijodiy topshiriq sifatida emas, balki aniq maqsad, muammo, vazifalar, axborot izlash, tahlil, mahsulot yaratish, taqdimot va refleksiyaning qamrab oluvchi yaxlit faoliyat sifatida tashkil etilishiga bog‘liq.

Ona tili darslarida loyiha faoliyati orqali kommunikativ, axborot bilan ishlash, hamkorlik, muammoni hal qilish, ijodiy fikrlash va refleksiv kompetensiyalarni rivojlantirish mumkin. Bunda loyiha mavzularining o‘quv dasturi mazmuniga mosligi, topshiriqlarning o‘quvchilarning yosh imkoniyatlariga muvofiqligi va baholash mezonlarining oldindan belgilanishi muhim metodik shartlar hisoblanadi.

Shu asosda 4-sinf ona tili darslarida loyiha faoliyatini “*muammo – maqsad – izlanish – tahlil – yaratish – taqdimot – refleksiya*” izchilligida tashkil etish o‘quvchini bilimni o‘zlashtiruvchi subyektdan bilimni izlovchi, qayta ishlovchi va amaliyotda qo‘llovchi faol subyektga aylantirishga xizmat qiladi. Mazkur yondashuv boshlang‘ich ta‘limda zamonaviy kompetensiyalarni rivojlantirishning amaliy-metodik mexanizmlaridan biri sifatida qaralishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mirziyoyev Sh.M. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Oliy Majlisga Murojaatnomasi // O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti rasmiy veb-sayti. – 2020. – 29 dekabr. – URL: <https://president.uz/oz/lists/view/4057> (murojaat qilingan sana: 21.09.2026).
2. Qosimova K., Matchonov S., G‘ulomova X., Yo‘ldosheva Sh., Sariyev Sh. Ona tili o‘qitish metodikasi: boshlang‘ich ta‘lim fakulteti talabalari uchun darslik. – Toshkent: Nosir, 2009. – 352 b.
3. Ferrero M., Vadillo M.A., León S.P. Is project-based learning effective among kindergarten and elementary students? A systematic review // PLoS ONE. – 2021. – Vol. 16, №4. – e0249627. – DOI: 10.1371/journal.pone.0249627.
4. Yusri R., Yusof A.M., Sharina A. A systematic literature review of project-based learning: research trends, methods, elements, and frameworks // International Journal of Evaluation and Research in Education. – 2024. – Vol. 13, №5. – DOI: 10.11591/ijere.v13i5.27875.
5. Toirova M.E. Ona tili. 4-sinf. I qism. Toshkent – 2023.; Boynazarova D.D., Toirova M.E. Ona tili. 4-sinf. II qism. Toshkent – 2023.; Boynazarova D.D. Ona tili. 4-sinf. III qism. Toshkent – 2023.; Boynazarova D.D., Toirova M.E. Ona tili. 4-sinf. IV qism. Toshkent – 2023.